

DOROTA JAMROZ, ELŻBIETA PAKULSKA*, KAZIMIERZ BIELIŃSKI*,
ADRZEJ POTKAŃSKI**, JAN WOŚCZYK***, DANIEL KARASINSKI****

Poziom karotenów i witaminy A w surowicy krwi i wątrobie gąsiorów żywionych wzrastającymi dawkami tych składników w mieszankach treściwych

Katedra Żywienia Zwierząt i Gospodarki Paszowej Wydziału Zootechnicznego AR,
ul. Norwida 25/27, 50-375 Wrocław

* Zakład Doświadczalny Instytutu Zootechniki, Kołuda Wielka, 88-160 Janikowce

** Katedra Żywienia Zwierząt i Gospodarki Paszowej Wydziału Zootechnicznego AR,
ul. Wołyńska 33, 60-637 Poznań

*** Zakład Analityki Medycznej Instytutu Bioanalizy i Badania Środowiska AM,
ul. Przybyszewskiego 49, 60-355 Poznań

**** Katedra Genetyki i Podstaw Hodowli Zwierząt Wydziału Zootechnicznego AR,
ul. Wołyńska 33, 60-637 Poznań

Obserwowany nierzadko w praktyce brak reakcji gęsi na zróżnicowane dawki witaminy A, w kontekście wcześniejszych badań (6, 8) sugeruje, że stosowanie obecnie dość dużych dodatków wit. A (do 15 000 j.m./kg) nie ma w pełni uzasadnienia. Poważnym źródłem pro-witamin A w mieszankach dla gęsi są bowiem kukurydza oraz susze z roślin zielonych, zawierające dużo karotenów oraz kryptoksantynę o różnym stopniu aktywności (4, 11, 12, 13).

W nawiązaniu do tej specyficznej w żywieniu gęsi problematyki podjęto badania, których celem było prześledzenie dynamiki zmian w koncentracji karotenów i wit. A w surowicy krwi oraz jej poziomu w wątrobie przy stosowaniu w żywieniu gęsi mieszanek treściwych o wzrastającej ilości karotenów i dodatku witaminy A, przekraczających znacznie zapotrzebowanie ptaków.

Materiał i metody

Badania wykonano w okresie 42 dni w Zakładzie Doświadczalnym Instytutu Zootechniki w Kołudzie Wielkiej na 32 młodych jednorocznych gąsiorach, rozlosowanych do 8 grup liczących po 4 ptaki, które przebywały w indywidualnych klatkach przemianowych.

Gąsiorzy otrzymywały pełnoporcjowe mieszanki treści-

ciwe o standardowej zawartości wit. A (10 000 j.m./kg) (tab. 1), które różniły się poziomem karotenów, wynoszącym od 12 do 49 mg/kg (grupy I—IV). Następne cztery grupy żywiono mieszanką V, przy czym ptakom grup Va, Vb, Vc podawano witaminę A w postaci preparatu Polfasol AD₃ w ilości odpowiadającej 6000, 12 000 i 18 000 j.m. witaminy A w przeliczeniu na 1 kg paszy ponad standardową ilość w mieszance. Doba-wa dawka mieszanek wynosiła 250 g/sztukę, przy czym rejestrowano ewentualne „niewyjady”. Polfasol AD₃ w proszku podawano codziennie każdemu ptakowi indywidualnie *per os*.

Zawartość podstawowych składników pokarmowych w mieszankach oznaczono w metody weendeńskiej, a skład aminokwasowy określono przy użyciu analizatora Carlo Erba (tab. 2). Ilość karotenów w mieszankach obliczano na podstawie wartości tabelarycznych Norm Żywienia Zwierząt 1981.

W toku eksperymentu notowano zmiany masy ciała gąsiorów, rejestrowano spożycie paszy oraz kontrolowano stan zdrowia ptaków. W momencie rozpoczęcia doświadczenia, a następnie w 14, 28 i 42 dniu badań pobierano od wszystkich ptaków krew z żyły skrzydłowej. W surowicy krwi oznaczano poziom karotenów i witaminy A metodą Carr-Price'a (cyt. 11). Po zakończeniu doświadczenia gęsi ubito, pobrano wątrobę, w której oznaczano ilość witaminy A (bez wstępnego zmydlenia przy ekstrakcji mieszanką izopropanolu i heksanu wg met. Jakubowskiej — 6). Materiał liczbowy opracowano statystycznie przy użyciu metody analizy wariancji oraz nowego testu rozstępu Duncana.

Tab. 2. Skład aminokwasowy mieszanek treściwych (g/kg)

Aminokwasy	Mieszanki				
	I	II	III	IV	V
Kwas asparaginowy	11,63	13,05	13,47	11,89	14,74
Treonina	4,21	5,37	5,56	4,83	5,64
Seryna	6,23	8,05	7,52	6,33	8,40
Kwas glutaminowy	23,57	27,47	26,30	23,29	31,71
Prolina	7,18	8,05	7,87	8,55	9,62
Glicyna	5,42	6,15	6,53	5,40	6,35
Alanina	6,67	7,50	10,52	6,97	8,18
Walina	3,17	3,83	4,65	3,83	5,37
Metionina	2,62	2,58	2,57	2,65	2,59
Izoleucyna	2,42	2,23	3,23	2,83	3,73
Leucyna	10,35	10,65	11,18	10,25	12,73
Tyrozyna	4,21	4,78	5,08	4,07	4,72
Fenylalanina	4,99	6,39	5,89	5,55	6,53
Lizyna	6,08	6,64	6,67	6,08	7,68
Histydyna	3,23	3,09	3,55	2,69	3,32
Arginina	5,35	5,92	6,91	6,88	8,15
Kwas cysteinowy	1,33	1,99	2,13	1,33	2,13

Tab. 1. Skład mieszanek pełnoporcjowych (%)

Składniki mieszanek	Mieszanki doświadczalne				
	I	II	III	IV	V
Sruta kukurydziana	67	64	59	52	54
Sruta jęczmienna	-	-	-	-	17
Drożdże pastewne	6	7	7	7	6
Poekstrakcyjna sruta sojowa	15	13	12	13	15
Susze z łąk	4	8	14	20	-
Polfamiks A	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
Fosforan paszowy	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Mikrofas	1,5	1,5	1,5	1,5	1,5
Kreda pastewna	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Energia metaboliczna w 1 kg					
Kcal	2780	2723	2630	2530	2775
MJ	11,63	11,39	11,00	10,58	11,61
Sucha masa %	87,26	86,94	87,70	87,97	87,39
Białko ogólne %	15,84	16,45	15,30	15,89	16,45
Włókno surowe %	4,62	5,49	6,08	6,30	4,19
Włókno kwaśne-detergentowe %	5,04	6,72	8,26	9,45	5,94
Lignina %	0,74	1,07	1,19	2,19	1,40
Ca %	2,66	2,50	2,87	3,28	2,59
P %	0,51	0,45	0,58	0,55	0,45
Karoteny (mg/kg)	12,35	21,62	35,19	49,29	2,37

Tab. 3. Masa ciała, pobranie składników pokarmowych i zawartość witaminy A w wątrobie

Oznaczone parametry	Grupy żywieniowe							
	I	II	III	IV	V	Va	Vb	Vc
Masa ciała gąsiorów (w kg)								
- początkowa	5,85	6,20	5,67	6,22	5,75	5,42	5,70	5,25
- końcowa	5,20	5,45	4,92	5,25	5,10	4,85	5,25	4,92
- różnica	- 0,65	- 0,75	- 0,75	- 0,97	- 0,65	- 0,57	- 0,45	- 0,33
Pobranie (w g) paszy na dzień i ptaka								
- białka ogólnego (g)	247,0	240,0	247,0	245,0	245,0	241,0	247,0	241,0
- energii metabolicznej (MJ) (Kcal)	39,1	38,3	37,8	38,1	40,3	39,6	40,6	39,6
- karotenów (mg)	2,872	2,824	2,717	2,602	2,844	2,798	2,867	2,798
- witaminy A (j.m.)	686,6	675,3	649,6	622,4	679,9	668,7	685,4	669,8
	3,05	3,36	3,62	3,73	3,58	3,57	3,53	3,57
	2,410	2,420	2,430	2,460	2,450	2,455	2,454	2,438
Zawartość wtl. A w 1 kg świeżej wątroby (μg) (j.m.)	188,15 Aa 621,75 Aa	168,20 A 539,94 A	182,60 A 524,31 A	183,53 Aa 570,51 Aa	169,55 A 555,49 A	139,97 B 466,92 B	189,34 A 614,75 A	112,75 Ca 375,89 Ca

Objaśnienia: różnice oznaczone symbolami a, b, c — istotne przy $P \leq 0,05$; różnice oznaczone symbolami A, B, C — istotne przy $P \leq 0,01$.

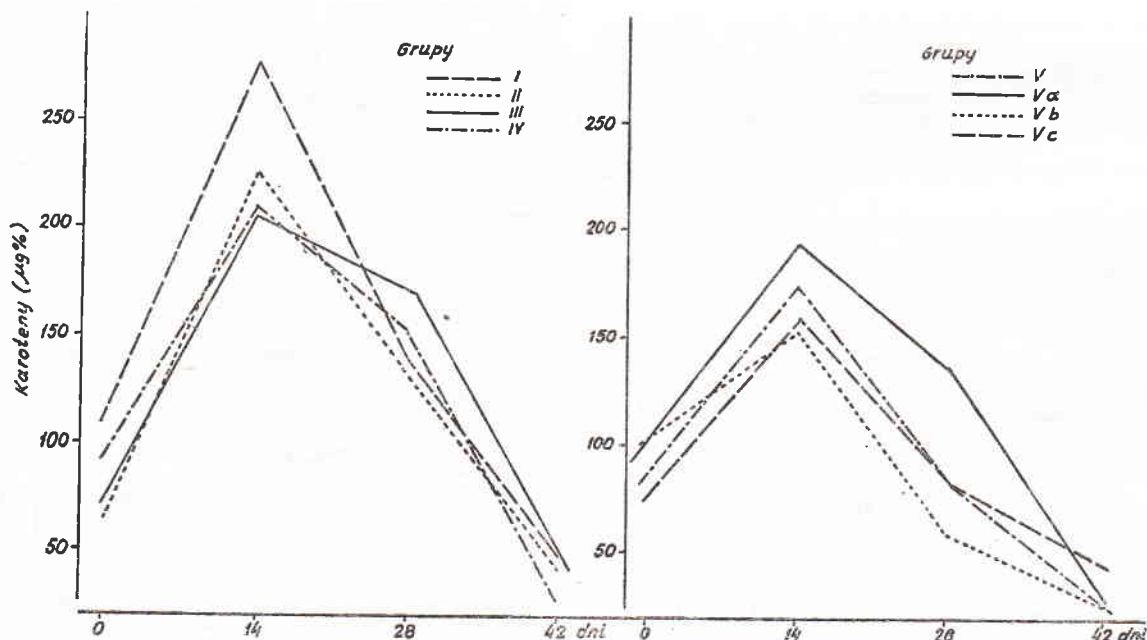
Wyniki i omówienie

Masa ciała gąsiorów (tab. 3) w okresie 42 dni doświadczenia uległa obniżeniu o 0,33—0,97 kg, największy jej spadek obserwowano u ptaków z grupy IV, żywionych mieszanek o 20% udziale sushu z traw i najniższej koncentracji energii. Wzrastające dawki witaminy A (grupy Va, Vb, Vc) zmniejszyły ubytek masy ciała z 0,65 do 0,33 kg.

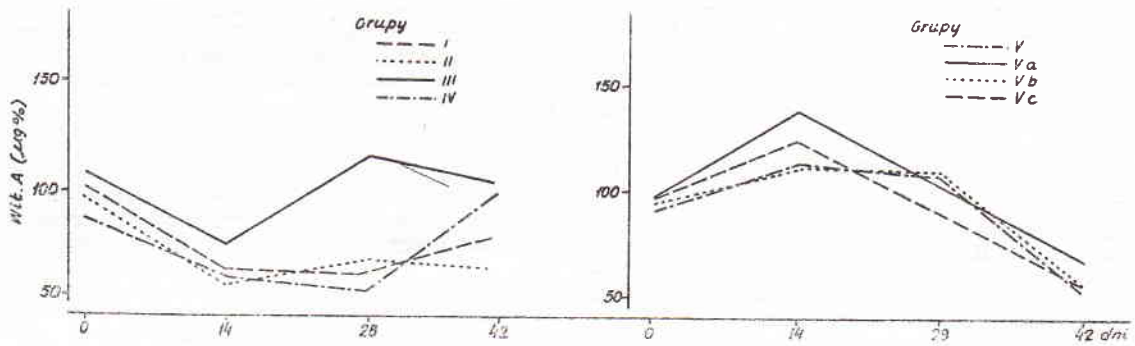
Pobranie paszy przez gąsiorów było zbliżone i wynosiło 247—241 g na dzień i ptaka (tab. 3). Nie obserwowano zwiększenia spożycia paszy u gąsiorów karmionych mieszankami o niższej wartości energetycznej. Również dodatek witaminy A w Polfasolu nie wpłynął na spożycie mieszanek. Stąd też ilość pobranego białka ogólnego była wyrównana we wszystkich grupach i kształtowała się na poziomie około 38—40 g na gąsiora dziennie. Ilość pobranej energii wynikała z różnej wartości energetycznej mieszanek i malała wraz ze zwiększaniem się udziału sushu z traw w mieszankach, natomiast

wzrost dawki witaminy A nie wywarł wpływu na spożycie energii.

Dynamikę zmian koncentracji karotenów w surowicy gąsiorów karmionych mieszankami o wzrastającej ilości karotenów i witaminy A w łącznej ilości 16 000, 22 000 i 28 000 j.m./kg (V—Vc) charakteryzowała podobna tendencja (ryc. 1). Po 14 dniach badań obserwowano wysoko istotny wzrost koncentracji karotenów w surowicy do 151—274 μg% (503—916 j.m./100 ml), wyższy w przypadku karmienia mieszankami zawierającymi sush z traw, nieco niższy przy podawaniu mieszanki V z dodatkiem Polfasolu. Po 28 dniach stosowania diet doświadczalnych stężenie karotenów w surowicy krwi gąsiorów wszystkich grup malało, by w 42 dniu osiągnąć bardzo niski poziom 27—59 μg% (90—163 j.m./100 ml), niższy niż w momencie rozpoczęcia doświadczenia (65—112 μg%, 213—373 j.m./100 ml). Różnice między wszystkimi grupami były wysoko istotne, istotne lub bliskie istotności. Jedynie między grupami V, Vc, Vb nie stwierdzono istotnych różnic.

Ryc. 1. Poziom karotenów w surowicy krwi gęsi (μg%)

Ryc. 2. Poziom witaminy A w surowicy krwi gęsi (ug%)

Przebieg krzywych poziomu witaminy A w surowicy (ryc. 2) charakteryzował odmienny układ. Po 14 dniach stosowania mieszanek z wzrastającą zawartością karotenów (suszów) notowano spadek ilości wit. A w surowicy, w dalszych dniach karmienia tymi mieszankami nastąpił łagodny, choć statystycznie istotny wzrost koncentracji tej witaminy w surowicy (58—104 $\mu\text{g}\%$). Natomiast przy stosowaniu rosnącej dawki wit. A (Polfasolu) po początkowym zwiększeniu się jej ilości w surowicy nastąpił w dalszych dniach karmienia doświadczalnymi dawkami pokarmowymi wyraźny spadek poziomu tej witaminy w surowicy i to podobny we wszystkich grupach, bez względu na wysokość dodatku wit. A. Znaczne różnice w ilości pobranych przez ptaki karotenów lub wit. A w poszczególnych grupach nie znalazły odbicia w koncentracji tych składników w surowicy, co wskazuje na zaburzenia w resorpcji karotenów przy przekroczeniu dawek witaminy ponad zapotrzebowanie ptaków na wit. A.

Wyjaśnienie tego zjawiska nie jest proste. Berger i Gebhardt (3) podają, że poziom gromadzonej wit. A zależy również od ilości białka w diecie. W prezentowanych badaniach pobranie białka było jednak bardzo zbliżone u wszystkich gąsiorów. Również Bruckental i wsp. (4), wskazują na ścisłą zależność między przemianą azotową a poziomem wit. A. Wcześniejsze badania Jamroz i wsp. (7) potwierdzają znaczną tolerancję gęsi na zróżnicowane dawki witaminy A. Poziom witaminy E, składników mineralnych i energii w paszy także wpływa na stopień wykorzystania wit. A (4, 14).

Zawartość witaminy A w ekstrakcie świeżej wątroby wynosiła od 189 do 113 $\mu\text{g}/\text{g}$ (627—376 j.m./g) i była niższa ($P \leq 0,01$) w wątrobie gąsiorów z grup Va i Vc otrzymujących dodatek Polfasolu, odpowiadający ilości 6000 i 18 000 j.m. wit. A w 1 kg paszy ponad zapotrzebowanie. Gromadzenie się wit. A w wątrobie wykazywało dużą zgodność z rozkładem wartości charakteryzujących poziom witaminy A w surowicy krwi w 42 dniu doświadczenia w grupach I—IV, natomiast nie korespondo-

wało z ilością wit. A w surowicy gąsiorów z grup V—Vc.

Określona wit. A w wątrobie doświadczalnych gąsiorów (376—632 j.m./g) nie odbiegała od poziomu tego składnika oznaczonego przez innych autorów (10) u świń (149—616 j.m./g). Norma fizjologiczna zawartości wit. A w wątrobie kur niosek wynosi około 150 j.m./g. W dostępnej literaturze nie znaleziono danych dotyczących norm dla gęsi. Jamroz i wsp. (8) stosując w żywieniu tych ptaków mieszanki o wzrastającej koncentracji składników pokarmowych stwierdzili, że poziom wit. A w wątrobie wzrastał z około 782 do 1864, a nawet 4300 j.m./g masy wątroby. Kumulacja witaminy A w wątrobie stwierdzona w omawianych badaniach była zatem niska. Możliwe, że przy pokryciu zapotrzebowania ptaków na te składniki pokarmowe dalszy wzrost ilości karotenów i wit. A w paszy prowadzi do zmniejszenia ich metabolizmu i resorpcji w przewodzie pokarmowym (1).

Reasumując, stosowanie w żywieniu gąsiorów mieszanek o standardowej zawartości wit. A i wzrastającej ilości karotenów (z 12 do 49 mg/kg) oraz dodatku preparatu Polfasol AD₃ odpowiadającego ilości 6000, 12 000 i 18 000 j.m. wit. A na 1 kg paszy, spowodowało nieproporcjonalne do wysokich dawek prowitamin lub wit. A wahania ich koncentracji w surowicy krwi. Nie obserwowano również prawidłowości różnic w stopniu kumulowania wit. A w wątrobie w miarę zwiększania się poziomu karotenów lub wit. A w mieszankach, znacznie przekraczających zapotrzebowanie ptaków. Z badań tych wynika, że zwiększenie ilości wit. A w paszy powyżej 16 000 j.m./kg jest niecelowe.

Piśmiennictwo

1. Beal D. J., Freeman B. M.: Physiology and Biochemistry of the Domestic Fowl. Acad. Press, London — New York, t. 1, 1971.
2. Berger H., Gebhardt G.: Jahrb. Tierernähr. Fütterung 8, 407, 1972/73.
3. Brubacher G.: News and Reviews Roche 51, 1975.
4. Bruckental I., Ascarelli A., Bondi A.: Br. J. Nutr. 31, 1, 1974.
5. Jakubowska M.: Biul. Inf. Przemysł. paszow. 18, 1, 1979.
6. Jamroz D., Bieleński K., Kaszyński J.: Zootechnika, Wrocław, 22, 121, 115, 1979.
7. Jamroz D., Elminowska G., Houszka M., Skarżyński L., Bieleński K.: Roczn. Nauk. Zoot. 9, 27, 1982.

8. Laitová L., Kapločky M.: Ziv. Vyroby, 25, 3, 1980.
9. Monkiewicz J., Jasek St.: Medycyna Wet., 30, 178, 1974.
10. Pawlík J.: Biul. CSOP Czechnica 4, 31, 1974.
11. Potkański A.: Post. Drobiarstwa 11, 1, 1969.
12. Tkacev I. F., Semin V. N., Buchtjarova V. N.: Vest. sel-choz. Nauk. 9, 73, 1970.
13. Zile M. H., Bunge R. C., De Luca H. F.: J. Nutr. 109, 10, 1967.

Adres autora: prof. dr habil. Dorota Jamroz, ul. Ukryta 18/5, 50-334 Wrocław

Ямроз Д., Пакульская Э., Белинский К., Потканьский А., Вошчик Я., Карасинский Д. — Уровень каротинов и витамина А в сыворотке крови и печени гусак, кормленных растущими дозами этих веществ в концентрированных смесях

В исследованиях, проведенных в период 42 дней на 32 молодых гусаках, разделенных по жребью на 8 групп, скармливали концентрированные смеси со стандартным содержанием вит. А (10 000 м.е.) и растущего количества каротинов от 12 до 49 мг/кг (группы I—IV), а также препарата Polfasol AD₃, соответствующего количеству витамина А от 6000 до 18 000 м.е./кг (группы Va—Vc). Применение этих смесей вызвало непропорциональные к дозам

каротинов или вит. А колебания их концентрации в сыворотке крови. Не наблюдали закономерностей разниц в степени кумуляции вит. А в печени по мере увеличения уровня каротинов или вит. А в смесях.

Jamroz D., Pakulska E., Bieliński K., Potkański A., Woszczyk J., Karasiński D. — The level of carotens and vit. A in the serum and liver of geese fed increasing doses of these components in fodder

The examinations were carried out for 42 days on 32 young geese divided into 8 groups at random and fed mash containing the standard content of vit. A (10 000 IU) and an increasing quantity of carotins, i.e. from 12 to 49 mg/kg (groups I—IV), and the preparation Polfasol AD₃ corresponding to 6000—18 000 IU of vit. A (groups Va—Vc). The use of the mashes brought about a changeable concentration of carotins and vit. A independently on their level in feed. There was not any regularity regarding vit. A cumulation in the liver along with an increase of carotins or vit. A in mash.

FIZJOLOGIA I PATOLOGIA ROZRODU ORAZ SZTUCZNE UNASIENIANIE

WILLIAM R. ALLEN, MARTIN BOYLE, MARIA CZŁONKOWSKA*, MARIAN TISCHNER**

Międzynarodowa wymiana mrożonych zarodków koni

TBA, Equine Fertility Unit, Animal Research Station, 307 Huntingdon Road, Cambridge, Anglia
* Instytut Genetyki i Hodowli Zwierząt PAN, 05-551 Mroków
** Katedra Rozrodu Zwierząt Wydziału Zootechnicznego AR, Al. Mickiewicza 24/28, 30-059 Kraków

Przechowywanie zarodków w ciekłym azocie zostało już stosunkowo dobrze opracowane u bydła (4, 7, 12, 14). Natomiast zarodki koni okazały się bardziej wrażliwe na działanie niskich temperatur i pomimo szeregu prób konserwacji w ciekłym azocie przeprowadzonych pod koniec lat siedemdziesiątych m.in. również w Polsce, nie udało się w tym okresie uzyskać na tej drodze źrebiąt. Dopiero Japończycy w 1982 r. (15) uzyskali pierwsze dwa źrebięta po zamrożonych i przeszczepionych zarodkach. Następnie dwa źrebięta po zarodkach zamrożonych urodziły się w USA i jedno w Anglii w 1984 r. (2, 9).

Celem opisanego eksperymentu były dalsze badania nad mrożeniem zarodków koni i próba ich międzynarodowej wymiany.

Materiał i metody

Pozyskiwanie zarodków.

Do eksperymentów użyto koni doświadczalnych należących do Angielskiego Towarzystwa Hodowców Koni Pełnej Krwi (Cambridge) oraz Akademii Rolniczej w Krakowie. Zarówno u klaczy w Anglii, jak i w Polsce, ruję wykrywano przy pomocy ogiera próbnika, a od 2—3 dnia ruj kontrolowano rozwój pęcherzyka Graafa badaniem jajników przez prostnicę, a dodatkowo w Anglii poprzez określanie poziomu progesteronu w surowicy krwi. Większość klaczy

była pokrywana przez ogiera w sposób naturalny, lub też unasieniana świeżym nasieniem. Zarodki pozyskiwano metodą bezkrwawą wg Allena (1), przy użyciu jałowego cewnika typu Foley'a używanego powszechnie dla pozyskiwania zarodków u bydła. W Anglii do płukania macicy klaczy używano płynu Dulbecco z dodatkiem 0,4% surowicy bydlęcej i antybiotyków (pożywką PBI) wg Whittingham (11). W Krakowie natomiast stosowano płyn Parkera produkowany przez Wytwórnę Surowic i Szczepionek w Lublinie. Pozyskiwanie zarodków przeprowadzano w 6—7 dniu po owulacji. Po przygotowaniu klaczy wg ogólnych zasad, płyn poćgrzany do temperatury ciała wlewano powoli do macicy, a następnie zlewano bezpośrednio do sterylnego naczynia. Do jednego płukania używano od 400—1200 ml płynu.

Zamrażanie zarodków.

Po wypłukaniu zarodków przetrzymywano je w temperaturze pokojowej w 20 ml pożywki PBI przez okres 30 do 120 minut. Zamrażanie zarodków przeprowadzono wg zmodyfikowanej metody Willadsena (13) opracowanej dla bydła i owiec. Jako środka osłaniającego używano 10% glicerolu. Zarodki poddawano ekwilibracji we wzrastającej koncentracji glicerolu (od 2,5% poprzez 5,0—7,5, aż do 10%), a następnie przenoszono do szklanych probówek zawierających 0,25 ml pożywki mrożeniowej (10% glicerolu w PBI). Schładzanie zarodków przeprowadzano przy użyciu kontroli komputerowej, umieszczając probówki z zarodkami w maszynie mrożeniowej (Model R-202, Planar Products). Schładzanie rozpoczynano od temp. +24°C z szybkością 1°C/min. Następnie przy temp. -6°C przeprowadzano tzw. posiewanie tj. zetknięcie ścianek probówki z pincetą oziębioną w ciekłym azo-